

AJASSA LIIKKUU

AIKATAULUN MUKAINEN TAKARAJA

Lipposen II hallituksen hallitusohjelmaa on pidetty yleisesti yksityiskohtaisena ja tätä kautta tarkoin hallituksen taivalta paaluttavana. Yksi mielenkiintoinen kysymys sieltä kuitenkin puuttuu lähes kokonaan: mikä on Lipponen II:n alkoholipolitiikka. Sana alkoholi mainitaan vain yhden kerran. Kohdassa ”Perhepolitiikka” todetaan: ”kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten alkoholin ja muiden päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn ja käytöstä aiheutuvien haittojen hoitamiseen”. Huumeet mainitaan useammin ja siinä mielessä, että kampaailua huumeita vastaan pyritään eri tavoin tehostamaan.

Aluksi on hyvä kerrata, mitä Lipposen I hallitus teki alkoholipolitiikassa. Hallitushan otti aika reippaasti kantaa asiaan. Johtui varmaan siitä, että tämän hallituksen aikana alkoholipolitiikan hoito otettiin kieltolain kumoamisen jälkeen ensimmäistä kertaa tiukasti valtioneuvoston käsiin. Aikaisemmin päävastuu oli ollut monopoliyhtiö Alkolla, joten maan hallituksilla ei ollut tarvetta puuttua asiaan. Hallitus liputti 3 kertaa selkeästi sen alkoholipolitiikan puolesta, joka kaikkien integraatiomuutosten jälkeen meillä vielä on jäljellä. Ensimmäisen kerran maaliskuussa 1996 iltakoulussaan, II kerran huhtikuussa 1997 myös iltakoulussaan ja

III kerran tammikuussa 1998 talouspoliittisessa ministerva-liokunnassa.

Laajassa periaatepäätöksessään maaliskuun 1996 iltakoulussa hallitus totesi, että suomalaisen alkoholipolitiikan tulee jatkossakin perustua alkoholista aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäisemiseen. Hallituksen mukaan haittoja pyritään ehkäisemään säätelemällä alkoholijuomien kokonaiskulutusta sekä vaikuttamalla ongelmakäyttötilanteisiin. Hallitus katsoi, että tehokas keino alkoholihaittojen ehkäisyssä on nykyisen alkoholijuomien vähittäismyyntijärjestelmän säilyttäminen ja sen sosiaali- ja terveyspoliittisten tehtävien korostaminen. Hallituksen mukaan sosiaali- ja terveyspoliittisesti on perusteltua säilyttää nykyinen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli.

Hallitus toisti tämän kannan huhtikuussa 1997 vastatesaan kansanedustaja Paula Kokkosen ym. kirjalliseen kysymykseen, jossa tiedusteltiin, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä mietojen alkoholijuomien vähittäismyyntin sallimiseksi vähittäistavarakau-poissa. Kysymyksellä oli 101 allekirjoittajaa.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta totesi tammikuussa 1998, että nykyinen vähittäismyyntijärjestelmä säilytetään ja tämän vahvista-

miseksi katsoi, että vähittäismyyntiyhtiö Alko Oy tuli erottaa Alko-Yhtiöt Oy -konsernista itsenäiseksi yhtiöksi. Tätä ennen samassa konsernissa oli ollut mukana myös tuotanto- ja tukkumyyntitoimintaa harjoittavat yhtiöt, minkä katsottiin vaarantavan vähittäismyyntiyhtiön neutraliteetin. Lopullinen erottaminen tapahtui 4.1.1999.

Lipponen II:n ohjelmassa ei ole otettu kantaa edellä mainittuihin kohtiin. Nähtäväksi jää tarkoittaako tämä, että Lipposen II hallitus ei ole halunnut muuttaa aikaisempaa linjaa. Kun sama pohja jatkaa, eikä uutta sanottavaa ole, niin jatketaan samalla tavoin?

Toinen kohta, jossa alkoholijuomat ovat – vaikkakaan niitä ei suoranaisesti mainita – painokkaasti ohjelmassa esillä, on ”Verotus ja maksupolitiikka”. Tässä todetaan: ”Talouden kasvun ja työllisyyden kohenemisen edellytyksiä parannetaan suuntaamalla edellä mainitut 10 – 11 miljardin markan verojen ja veronluonteisten maksujen kevennykset vaalikauden aikana ansiotuloihin ja välillisiin työvoimakustannuksiin. Tähän päästään mm. käyttämällä valtaosa työllisyyden parantamisen myötä laajenevasta veropohjasta ansiotulojen verotuksen keventämiseen, **myöhentämällä EU:n sisämarkkinaohjelman edellyttämää valmisteverojen alen-**

tamista aikataulun mukaiselle takarajalle....” (vahvennus kirjoittajan).

Hallitus toteaa siis tiukasti, että se haluaa kohdistaa veronalennukset tuloveroihin ja työvoimakustannuksiin. Siinä ei sitten tunnu jäävän varaa paljoo tai siis lähes yhtään muuhun. Asian ratkaisu jätetäänkin kauden loppuun.

EU:n kanssa on periaatteessa sovittu, että ns. turistiviinon tuomisrajoitukset poistetaan vuoteen 2004 mennessä – mikä on siis aikataulun mukainen takaraja. Mitä sitä ennen

tapahtuu, on epäselvää. EU:lle on luvattu vain se, että vuoden 2000 puolivälissä kerrotaan jostain aikataulusta. Samaan yhteyteen liittyy luonnollisesti pohdinta siitä, millä aikataululla ja määrillä veroja laskettaisiin, jotta tilanne ei menisi aivan villiksi. Alennusten määristä ei luonnollisestikaan ole mitään päätöksiä.

Vuoden 2004 takaraja ei kuitenkaan ole ihan ehdoton, sillä Ruotsi saattaa saada siihen vielä pidennystä. Ekofineuvoston hyväksyessä asiaa koskevan direktiivin joulu-

kuussa 1996 pöytäkirjaan otettiin maininta, että jos Ruotsi myöhemmin saa pidemmän siirtymäajan, se koskee myös Tanskaa ja Suomea. Vaikka tämän kortin varaan ei ole paljoo laskettukaan, niin onhan sellainen mahdollisuus aina olemassa. Joka tapauksessa alkoholijuomaverojen alentaminen on lykätty jonnekin takarajalle, oli se sitten 2004 tai vaikka 2010. Avvaktailaan sano ruotalainen.

KARI PAASO

KUN MONOPOLIJÄRJESTELMÄ KOHTASI EU:N

Kalifornialaisen Harold Holderin johtama amerikkalais-pohjoismaainen yhteistyöryhmä on tehnyt kirjan siitä, millaiselle koetukselle vuosikymmeniä voimassa ollut pohjoismaainen alkoholimonopolijärjestelmä joutui kohdatessaan Euroopan integraatiopyrkimykset. Mukaan on kelpuutettu Norja, Ruotsi ja Suomi, vaan ei Islantia. Tanska erilaisine järjestelmineen ja pitempine EU-historioineen olisi tarjonnut mielenkiintoisen vertailukohdan, koska sielläkin EU:n paineet ovat tuntuneet alkoholialalla.

Tekijät tavoittelevat lähinnä ei-pohjoismaista lukijakuntaa. Tämä heijastuu etenkin ensimmäisessä luvussa, joka tarjoaa kolmen maan historian pienen sivistyspaketin. Runsaudes-

saan ja systemaattisuudessaan teos on perusdokumentti kenelle tahansa Pohjolansa tunteville aiheesta kiinnostuneille.

Kirjoittajien alkoholipolitiikan määritelmä on perinteinen. Alkoholipolitiikaksi lasketaan tuotantoon, jakeluun ja myyntiin liittyvät kansallisen tason säädökset ja lait, toisin sanoen institutionaalinen järjestelmä, jonka tarkoituksena on edistää kansanterveyttä ja sosiaalista järjestystä. Alkoholipolitiikka ei viittaa kuntien, ammattilaisten tai järjestöjen tekemään kirjajaan ehkäisevään työhön. Myöskään kansainvälisen tason alkoholipolitiikan mahdollisuus ei ole keskeinen aihe. Pikemminkin kansainvälinen taso eli vapaa-

kauppa näyttää kaventavan alkoholin sääntelyn mahdollisuuksia yksittäisissä kansallisvaltioissa. Kirjan kantavana teemana on kansallisen kokonaisvaltaisuuteen pyrkineen monopolistisen järjestelmän pärjääminen EU:n vapaakaupapolitiikan testissä. Tätä mielenkiintoista ja monimutkaista neuvotteluprosessia käsitellään luvussa 2. Prosessin tuloksena kolme pohjoismaata joutuivat luopumaan alkoholijuomien tuotanto-, tuonti- ja tukkumyyntimonopoleistaan sekä muuttamaan matkustajien tuontimääräyksiä. Vähitäismyyntimonopoli sen sijaan piti pintansa EY:n tuomioistuimen käsittelyssä.

Luvussa 3 tarjotaan yleisesitys maiden kontrollijärjestel-